

Г. Я. Пилягіна

Манія

МАНІЯ (від грец. *μανία* – божевілля, пристрасть, потяг) – хворобливий стан психіки, ознаками якого є виражені емоційні порушення та неадекватна, патологічно надмірна активність людини. У застарілому значенні термін «М.» маніфестував психопатол. стани, що характеризуються домінуванням психомотор. порушень у клініч. картині. Нині у профес. колах М. визначають як маніакал. синдром (ін. назва – маніакал. стан). М. с. – специфіч. симптомокомплекс, що належить до психопатол. виявів порушень емоц. сфери психіки – афектив. розладів. Виділяють три осн. психопатол. симптоми (т. зв. маніакал. тріаду): гіпертимія – невмотивоване піднесення настрою, що проявляється в безтурботності, радості, оптимізмі, відсутності негатив. емоцій (страху, тривоги, пригнічення); тахіфренія – пришвидшений темп перебігу асоціатив. процесів, ознакою якого є мисленнєва, мовна та рухова розгальмованість чи збудження (цей симптом супроводжується різноманітним думок, поверхневими, нелогіч. судженнями, підвищеним відволіканням уваги, глузуванням, розповідями анекдотів, веселих історій); гіпербулія – надмірне прагнення до діяльності, значно підвищена активність (їй властиве часте відволікання з одного заняття на інше та неспроможність завершити хоча б одне з них, відчуття підвищеної потреби в спілкуванні, ігнорування наявних проблем). М. с. супроводжують т. зв. вітальні зміни: хворих переповнюють сила, енергія, вони відчувають себе помолоділими, ніби «заново народженими», невтомними; це спричиняє порушення сну (добова норма його різко скорочується), підвищення сексуал. потягу й апетиту, порушення менструал. циклу у жінок. Розрізняють декілька стадій розвитку М. с.: початк. (гіпоманія), ознакою якої є зовн. вияви необґрунтов. покращення настрою й посилення активності без поміт. порушень у поведінці: надмірне похвалення, радість, балакучість, підвищена самооцінка тощо. Через підвищене відволікання уваги втрачається продуктивність діяльності. Мислення стає примітивним, порушується поведінка з наявними ознаками регресу мотивації: хворі набирають боргів, заводять сумнівні знайомства, віддають перевагу розвагам, а не справам. Підвищення активності змінюється на нецілеспрямов., хаотичні дії або безглузді вчинки та супроводжується повною відсутністю потреби в сні, а посилення сексуал. потягу може спричинити невпорядкованість у сексуал. зв'язках. Стадія психотич. М. характеризується постій. мовним та руховим збудженням, неадекват. поведінкою з

гіперпродукцією (хворі співають, танцюють, декламують, сердяться, жваво жестикулюють). Мовлення монологічне, його темп пришвидшений. Мисленню властиві стрибки ідей (fuga idearum). Піднесення настрою доповнюють захопленість, переживання щастя та бажання ошчасливити всіх, хто поруч. Хворі часто починають вважати себе знаменитими особами. На стадії маніакал. парафренії з'являються безглуздо фантастичні, але нестійкі маячні ідеї величі з упевненістю у своїх незвич., безмірних можливостях. Мовне та рухове збудження інтенсифікується до шаленства, незрозумілих висловлювань, безглуздої агресії. У психіатр. практиці термін «М. с.» вживають на позначення різних психіч. захворювань, найчастіше – біполяр. афектив. розладу (маніакально-депресив. психозу), шизофренії, органіч. уражень головного мозку (пухлин мозку або травм) чи інфекц. психозів (напр., прогресив. паралічу – психоорганіч. захворювання сифілітич. походження). Терміном «М.» позначають також хворобливий стан психіки, для якого характерне зосередження свідомості та почуттів на якійсь одній ідеї, що викликає неадекватно активну поведінку. Тобто в цьому значенні М. асоційовано з маяченням або надцінними ідеями з вираженим нездолан. потягом до їх реалізації чи ознаками психол. пристрасті. Хоча окремі дослідники (В. Блейхер, І. Крук) вважають некоректним надавати поняттю М. цього значення, оскільки зазначену семантику маніфестують інші терміни, конкретизуючи ту чи іншу ідею, потяг, пристрасть тощо, напр., мегаломанія (маячні ідеї величі), наркоманія (неперебор. потяг до вживання наркотиків), дисморфоманія (маячні ідеї фіз. недоліку, що помітні для всіх), дромоманія (неперебор. потяг до бродяжництва), клептоманія (патол. сильне бажання вкрати що-небудь), трихотиломанія (неперебор. потяг до виривання в себе волосся), оніоманія, або шопоголізм (непереборне бажання що-небудь купувати без необхідності), айдоманія, або сатиріаз (неадекватно підвищений статевий потяг у чоловіків), німфоманія (неадекватно підвищений статевий потяг у жінок), М. переслідування (стійкі ідеї переслідування), М. величі (марення величі) тощо.

Рекомендована література

1. Блейхер В. М., Крук И. В. Толковый словарь психиатрических терминов. Воронеж, 1995;
2. Гельдер М., Гэт Д., Мейо Р. Оксфордское руководство по психиатрии / Пер. с англ. К., 1999;
3. Гиндикин В. Я., Гурьева В. А. Личностная патология. Москва, 1999;
4. Телюков О. Клініко-психопатологічні особливості маніакальних розладів органічного походження // Укр. вісн. психоневрології. 2006 Т. 14, вип. 1;
5. Жмуров В. А. Клиническая психиатрия. Москва, 2010.

Бібліографічний опис:

Манія / Г. Я. Пилягіна // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-63461>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).